ابتکار
روزنامه صبح ایران

چهارشنبه ۱۰ تیر ۱۴۰۵
۱۶ محرم ۱۴۴۸
۱ جولای ۲۰۲۶
سال بیست‌ودوم
شماره ۶۲۰۶
۸ صفحه
۴۰۰۰۰ تومان

مخالفت تندورها با توافق چه معنایی دارد؟

پیام حمایت مراجع از تفاهم

با واکنش چهره‌های نزدیک به رهبر انقلاب به توهین و تخریب مسئولان ارشد کشور توسط تندروها و دلواپسان، تصور می‌شد که آنان از مواضع خود عقب‌نشینی کنند، اما نه‌تنها این اتفاق نمی‌افتد، که افراطیون بارها اثبات کردند در جهت رسیدن به مقصودشان، به فرمایشات رهبری و چهره‌های مهم کشور توجهی ندارند و بار دیگر بر طبل اختلاف و هتاکی کوبیدند.

تندروها این بار شدیدتر و بیش از همیشه پای کار آمدند تا تفاهم ایران و آمریکا را بر هم بزنند. تفاهمی که با وجود اجازه رهبر انقلاب به اعضای شورای عالی امنیت ملی، رأی مثبت فرماندهان نظامی امضا شد؛ اما گویی هر جا که نظر دلواپسان در کار نباشد، آنان راه خودشان را پیش می‌برند. تا جایی که حتی نظر رهبری را هم تحریف‌می‌کنند.

شرح درصفحه ۲

جزئیات مراسم وداع و تشییع رهبر شهید در ایران و عراق اعلام شد

بدرقه آقای شهید ایران از تهران تا کربلا

صفحه ۲

دستگیری های ضد فساد در عراق و تبعات آن بررسی شد

بلوای دستگیری‌ها در بغداد

صفحه ۷

سقوط ژرمن‌ها و لاله‌های نارنجی فرار برزیل از کابوس

جام جهانی روی دور شگفتی

صفحه ۵

۴۰ درصد سود بانکی؛ سیاستی برای مهار تورم یا بمب‌ساعتی اقتصاد؟

نسخه نجات اقتصاد یا حکم مرگ تولید؟

صفحه ۶

پایان نسل خسته و پیر تیم‌ملی

رسیده وقت رفتن!

صفحه ۵

سرمقاله

هادی انصاری

در هنگامه طوفان چرا صدای تفرقه؟؟

در شرایطی که کشور در یکی از حساس‌ترین مقاطع تاریخی خود قرار دارد و هر تصمیم در حوزه سیاست خارجی، امنیت ملی و منافع راهبردی می‌تواند آثار بلندمدت بر سرنوشت ایران داشته باشد، آنچه بیش از هر زمان دیگری ضرورت دارد، حفظ انسجام ملی، وحدت در سطوح عالی تصمیم‌سازی و پرهیز از هرگونه رفتاری است که به شکاف و دوگانگی در جامعه دامن بزند.

توضیح اخیر دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، به‌روشنی نکته‌ای مهم را آشکار ساخت؛ اینکه انتشار بیانیه‌های رسمی در این نهاد عالی، همواره از مسیرهای تعریف‌شده و در چارچوب سازوکارهای مشخص صورت می‌گیرد و اقدام برخی افراد تحت عنوان «جمعی از اعضای خبرگان» امری غیرمرسوم و خارج از رویه‌های جاری این نهاد بوده است.

همین مسئله، پرسش‌هایی جدی و قابل تأمل را در افکار عمومی ایجاد کرده است.

در شرایطی که کشور بیش از هر زمان نیازمند آرامش، همدلی و انسجام درونی است، چرا برخی افراد از جایگاهی چنین حساس، مسیری را برمی‌گزینند که نتیجه طبیعی آن ایجاد برداشت‌های متفاوت، شکل‌گیری دوگانگی در افکار عمومی و افزایش شکاف اجتماعی است؟

آیا در این مقطع خطیر، مصالح کلان کشور اقتضا نمی‌کند که همه جریان‌ها و چهره‌های اثرگذار، بیش از هر چیز مراقب پیامدهای سیاسی، اجتماعی و روانی مواضع خود باشند؟

ادامه درصفحه ۲

خبر

مسعود پزشکیان:

نقش مردم در حفظ انسجام و ناکام گذاشتن سناریوهای دشمن تعیین‌کننده بود

رئیس‌جمهور نقش مردم در حفظ انسجام ملی و ناکام گذاشتن سناریوهای طراحی‌شده علیه کشور را تعیین‌کننده توصیف کرد و گفت: دشمنان تصور می‌کردند با افزایش فشارها و ایجاد ناامنی، زمینه بروز شکاف‌های داخلی را فراهم خواهند کرد، اما حضور آگاهانه مردم و همبستگی ملی، تمامی این محاسبات را با شکست مواجه ساخت.

به گزارش خبرنگار سیاسی ایرنا، «مسعود پزشکیان» صبح امروز سه‌شنبه در مراسم روز جهانی مبارزه با مواد مخدر، با تأکید بر ضرورت بازنگری در رویکردهای موجود و بهره‌گیری از راهکارهای علمی، نظام‌مند و کم‌هزینه در مدیریت پدیده اعتیاد، خواستار تمرکز همزمان بر کنترل عرضه و تقاضا، اصلاح فرآیندهای قانونی و توسعه مداخلات اجتماعی و درمانی شد.

رئیس‌جمهور با اشاره به ضرورت اتخاذ سیاست‌های مبتنی بر واقعیت‌های میدانی در حوزه مقابله با مواد مخدر، اظهار داشت: مدیریت مؤثر این آسیب اجتماعی مستلزم طراحی سازوکارهایی است که بتواند به‌صورت همزمان زنجیره عرضه و تقاضا را تحت کنترل قرار دهد. تا زمانی که تقاضا وجود داشته باشد، امکان مقابله پایدار با عرضه مواد مخدر فراهم نخواهد شد.

وی با تشریح ابعاد مختلف چرخه اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، تصریح کرد: بخشی از شبکه قاچاق از نیاز مصرف‌کنندگان تغذیه می‌کند و همین مسئله موجب بازتولید مستمر چرخه توزیع و سودآوری برای قاچاقچیان می‌شود. بر این اساس، ضروری است با طراحی سازوکارهای قانونی و نظارتی کارآمد، امکان مدیریت تقاضا و ارائه خدمات هدفمند به افراد مبتلا به اعتیاد فراهم شود تا زمینه فعالیت شبکه‌های غیرقانونی به حداقل برسد.

رئیس‌جمهور با اشاره به تجربه برخی کشورها در استفاده از الگوهای نوین مدیریت اعتیاد، افزود: در صورت ساماندهی فرآیندهای قانونی و اعمال نظارت دقیق، می‌توان ضمن کاهش آسیب‌های اجتماعی و امنیتی ناشی از اعتیاد، مسیر درمان، بازتوانی، اشتغال و بازگشت افراد گرفتار به چرخه طبیعی زندگی را تسهیل کرد. در چنین شرایطی، قاچاقچیان بخش مهمی از بازار و منافع اقتصادی خود را از دست خواهند داد.

پزشکیان با یادآوری پیگیری‌های انجام‌شده در دوره مسئولیت خود در وزارت بهداشت در این حوزه، خاطرنشان کرد: برخی از این راهکارها پیش‌تر نیز مورد بررسی کارشناسی قرار گرفته و حتی در مقاطعی به تصویب مراجع قانونی رسیده بود، اما استمرار و پیگیری لازم برای اجرای کامل آنها صورت نگرفت.

وی در ادامه با تأکید بر لزوم برخورد قاطع با شبکه‌های قاچاق و سوداگران مرگ، اظهار داشت: کسانی که برای کسب منفعت اقتصادی، سلامت جوانان و بنیان خانواده‌ها را هدف قرار می‌دهند، باید با پاسخ قاطع و بازدارنده دستگاه‌های مسئول مواجه شوند. رئیس‌جمهور همچنین رویکرد «محله‌محوری» را یکی از ظرفیت‌های مهم دولت در حوزه حکمرانی اجتماعی و مدیریت آسیب‌های اجتماعی دانست و تصریح کرد: با استقرار خدمات درمانی، مشاوره‌ای، حمایتی و نظارتی در سطح محلات، می‌توان شناسایی، حمایت و توانمندسازی افراد درگیر اعتیاد را با دقت و اثربخشی بیشتری دنبال کرد و از گسترش دامنه آسیب‌های اجتماعی جلوگیری به عمل آورد. پزشکیان با تأکید بر ضرورت اصلاح قوانین، فرآیندها و سازوکارهای اجرایی در حوزه مبارزه با مواد مخدر، گفت: نجات جوانان، صیانت از کانون خانواده و حفاظت از سرمایه انسانی کشور نیازمند بازنگری مستمر در سیاست‌ها و بهره‌گیری از راهکارهای علمی و مبتنی بر شواهد است.

وی از تلاش‌ها و اقدامات قوه قضائیه، فرماندهی انتظامی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، وزارت بهداشت، ستاد مبارزه با مواد مخدر و سایر دستگاه‌های مسئول در حوزه مقابله با مواد مخدر و کاهش آسیب‌های اجتماعی قدردانی کرد.

رئیس جمهور در بخش دیگری از سخنان خود با گرامیداشت یاد و خاطره شهدای جنگ تحمیلی اخیر، از جمله فرماندهان، دانشمندان، نخبگان و شهروندان بی‌گناه کشور، جنایت‌های صورت‌گرفته علیه ملت ایران را نشانه‌ای از تناقض آشکار میان ادعاهای حقوق بشری قدرت‌های مدعی و رفتار عملی آنان دانست. پزشکیان با اشاره به حملات انجام‌شده علیه مراکز درمانی، آموزشی، انتظامی و زیرساخت‌های حیاتی کشور در جریان جنگ اخیر، اظهار داشت: ملت ایران در برابر فشارها و تجاوزات ایستادگی کرد و اجازه نداد اهداف دشمنان در ایجاد بی‌ثباتی و تضعیف کشور محقق شود.

آیا معماری جدید منطقه‌ای در راه است؟

جنگ، نقطه عطف امنیت خلیج فارس

از زمان امضای تفاهم‌نامه اسلام‌آباد برای پایان جنگ میان ایران و آمریکا، موضوع ایجاد ساز و کار مشارکت و همفکری جمعی کشورهای جنوب و شمال خلیج فارس به عنوان یک راهکار برای برون‌رفت از بحران‌های پربسامد و تکراری منطقه در کنار تنش‌های نوظهور، بار دیگر در کانون توجه دولتمردان، کارشناسان و رسانه‌های منطقه قرار گرفته‌است.

به گزارش ایرنا، تجاوز نظامی آمریکا و اسرائیل علیه ایران از ۹ اسفند ۱۴۰۴ و عملیات دفاعی ایران در مقابله با مبادی تهدید در بعضی کشورهای جنوب خلیج فارس در کنار انسداد تنگه هرمز بر اثر ناامنی ایجاد شده از طریق اقدام نظامی آمریکا و اسرائیل، باعث شد که بار دیگر موضوع راهکارهای امنیت پایدار خلیج فارس و کشورهای منطقه در کانون توجه سیاستگذاران و کارشناسان قرار گیرد.

گمانه‌زنی‌ها برای برگزاری نشستی میان ۶ کشور عربی جنوب خلیج فارس که اعضای نهاد موسوم به «شورای همکاری خلیج فارس» هستند با ایران و عراق، بعد از مصاحبه هفته گذشته محمد بن عبدالرحمن آل ثانی، نخست‌وزیر و وزیر خارجه قطر، تقویت شد. نخست‌وزیر قطر در گفت‌وگویی با شبکه خبری الجزیره گفته‌بود: «انتظار می رود در مرحله بعدی مذاکرات ایران و آمریکا، نشست با کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس برگزار شود.»

فواد حسین، وزیر امور خارجه عراق، نیز روز یک‌شنبه در نشست خبری مشترک با سید عباس عراقچی، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، ضمن پیشنهاد برگزاری نشستی بین اعضای شورای همکاری خلیج فارس با ایران و عراق، آمادگی عراق را برای میزبانی از چنین نشستی اعلام کرد.

سید عباس عراقچی نیز در این نشست خبری ضمن استقبال از پیشنهاد همتای عراقی گفت: «امنیت منطقه مهم خلیج فارس باید توسط همه کشورهای منطقه مورد تجدید نظر قرار گیرد و ما به یک چارچوب جدیدی شامل همه کشورهای منطقه بدون حضور و دخالت هیچ کشوری از خارج از منطقه برسیم. در همین راستا، از پیشنهاد جناب آقای فواد حسین برای تشکیل گفت‌وگوهای بین کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و ایران و عراق که ایشان به عنوان ۶ به اضافه دو فرمودند؛ استقبال می‌کنیم و آمادگی داریم در این خصوص با دولت عراق همکاری کنیم.»

پیش از این نیز پس از آتش‌بس ۱۹ فروردین، روزنامه فایننشیال تایمز در گزارشی به نقل از منابع آگاه، از پیشنهاد عربستان سعودی برای تشکیل یک ساز و کار مشترک همکاری منطقه‌ای، مشابه روند هلسینکی در اروپای دهه ۱۹۷۰ خبر داده‌بود.

در نشست هفته پیش چهارجانبه گروه غیررسمی عربستان سعودی، ترکیه، مصر و پاکستان نیز موضوع ایجاد معماری جدید امنیتی خلیج فارس یکی از مسائل مورد گفت‌وگو بود. بر اساس گزارشی که پایگاه Mada Masr به نقل از منابع آگاه از این نشست منتشر کرد: «چند کشور عربی حوزه خلیج فارس به امضای توافق‌های عدم تعرض یا توافق‌های گسترده‌تر امنیتی و اقتصادی با ایران تمایل دارند تا احتمال هرگونه درگیری نظامی آینده میان طرفین کاهش یابد.»

تکرار اینگونه پیشنهادها چه در اظهارنظرهای علنی و چه در گزارش‌های رسانه‌ای نشان می‌دهد که پس از جنگ اخیر در منطقه، بررسی ایده معماری فراگیر منطقه‌ای جدی‌تر از قبل در ذهن سیاستگذاران کشورهای خلیج فارس مطرح شده‌است. موضوعی که در چند دهه گذشته محور اصلی پیشنهادهای ایران برای بهبود شرایط امنیتی منطقه بود.

رکن اساسی شکوفایی و رونق پایدار

منطقه خلیج فارس در طول دهه‌های گذشته بارها شاهد ناامنی و بی‌ثباتی ناشی از خصومت‌های منطقه‌ای و دخالت‌های خارجی بوده‌است. از جنگ تحمیلی عراق علیه ایران که به جنگ نفتکش‌ها در خلیج فارس منجر شد و جنگ اول و دوم خلیج فارس که به اشغال عراق توسط ایالات متحده آمریکا انجامید، تا به امروز که آمریکا و اسرائیل بار دیگر شعله جنگ را در منطقه برافروختند، همواره یکی از اصلی‌ترین مسائل منطقه، امنیت و ثبات بوده‌است.

برای بسیاری از کشورهای جنوب خلیج فارس که در طول دهه‌های اخیر تلاش کرده‌اند با تنوع بخشی به اقتصاد وابسته به نفت، به سمت توسعه و نوسازی اقتصاد خود از طریق جذب سرمایه‌ها و شرکت‌های خارجی حرکت کنند، امنیت پایدار یکی از کلیدی‌ترین نگرانی‌ها محسوب می‌شد.

کشورهای جنوب خلیج فارس برای سالیان طولانی تامین امنیت خود را به صورت برون‌سپاری به ایالات متحده آمریکا سپرده‌بودند. اما جنگ اخیر در منطقه نشان داد که امنیت عاریتی نه تنها برای این کشورها مایه طیب خاطر نیست، بلکه یک بار اضافه و عامل ناامنی تلقی می‌شود.

بسیاری از این کشورها به دلیل میزبانی از پایگاه‌های نظامی آمریکایی، خارج از کنترل حکومت مرکزی، که برای عملیات علیه ایران از آنها استفاده شد، هدف عملیات دفاعی و تلافی‌جویانه ایران قرار گرفتند.

امضای تفاهم‌نامه پایان جنگ میان ایران و آمریکا، فرصت مناسبی برای بازاندیشی در مورد آینده معماری امنیتی در خلیج فارس ایجاد کرده‌است، معماری نوینی که این بار می‌تواند به جای استقرار بر پایه مشارکت حذفی و استثناگرایی، با مشارکت جمعی و فراگیر طراحی شود.

سابقه تاریخی پیشنهاد ساز و کار فراگیر منطقه‌ای

گزینه همکاری فراگیر کشورهای کرانه خلیج فارس برای امنیت مشترک، دهه‌هاست که از طرف تهران پیشنهاد شده‌است و بارها به عنوان یک جایگزین منطقی به جای معماری امنیتی مبتنی بر تقابل و امنیت وارداتی مطرح شده‌بود.

شورای همکاری خلیج فارس همزمان با آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران به عنوان یک مجمع همکاری‌های منطقه‌ای بین کشورهای جنوب خلیج فارس تشکیل شد که ایران و عراق را از دایره مشورت و مشارکت کنار گذاشته‌بود. این نهاد از ابتدا در چارچوب مواجهه خصمانه با ایران و تهدیدسازی از جمهوری اسلامی ایران شکل گرفته‌بود و ماهیت تقابلی و حذفی داشت.

نخستین بار در قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد برای پایان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، مسئولیت تشکیل یک ساز و کار امنیتی منطقه‌ای بر عهده دبیر کل سازمان ملل متحد گذاشته‌شد. در بند ۸ عملیاتی قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت «از دبیرکل درخواست می‌کند که با مشورت با ایران و عراق و سایر کشورهای منطقه، راه‌های افزایش امنیت و ثبات در منطقه را بررسی کند.» این بند دقیقا با هدف تشکیل ساز و کاری منطقه‌ای با مشارکت هر ۸ کشور ساحلی خلیج فارس پیشنهاد شده‌بود.

ایران پس از این بارها تلاش کرد تا عملی شدن این بند از قطعنامه ۵۹۸ را چه از طریق دبیر کل سازمان ملل متحد و چه در چارچوب رایزنی‌های منطقه‌ای پیگیری کند. با این حال پس از آغاز جنگ کویت و در پی آن دخالت آمریکا در منطقه در جنگ اول خلیج فارس در سال ۱۹۹۱، این طرح توسط دبیر کل وقت سازمان ملل متحد پیگیری نشد.

جنگ کویت، حضور نظامی آمریکا را در منطقه خلیج فارس به شدت تشدید کرد و وابستگی‌های امنیتی کشورهای جنوب خلیج فارس را به واشنگتن به شکل قابل توجهی افزایش داد.

در همین دوران بود که روسیه نیز در تلاش برای احیای نفوذ خود در منطقه، طرح امنیت دسته‌جمعی در خلیج فارس را به عنوان جایگزینی در برابر تکیه بر چتر امنیتی آمریکا مطرح کرد. سند «دکترین روسیه برای امنیت دسته‌جمعی در منطقه خلیج فارس» ریشه در دوران تنش‌های پس از جنگ اول خلیج فارس تا پیش از اشغال عراق توسط آمریکا دارد. این سند در طول سه دهه گذشته چند بار از سوی روسیه با توجه به تحولات منطقه به روزرسانی شده‌است، اما چارچوب کلی آن دعوت از ۸ کشور ساحلی خلیج فارس برای ایجاد یک ساز و کار جمعی فراگیر برای امنیت منطقه است.

سال ۱۳۹۲ بعد از انتخاب محمد جواد ظریف، به عنوان وزیر امور خارجه، این موضوع بار دیگر به محور سیاست منطقه‌ای ایران بدل شد. ظریف که یکی از مذاکره‌کنندگان ایران در تدوین قطعنامه ۵۹۸ بود، در دوران وزارت خود پیگیری طرح ساز و کار امنیت منطقه‌ای را در دستور کار قرار داد.

سال ۱۳۹۴ محمد جواد ظریف در مقاله‌ای در نیویورک تایمز با عنوان «پیامی از ایران» نوشت: «تأسیس یک مجمع گفتگوی منطقه ای در خلیج فارس به منظور تسهیل تعاملات، موضوعی است که می بایست مدت ها قبل راه اندازی می شد.»

حسن روحانی، رئیس جمهور وقت جمهوری اسلامی ایران سال ۱۳۹۸ در نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد، طرحی را با عنوان «پویش صلح هرمز (HOPE)» برای «برای ارتقای صلح و ثبات در خلیج فارس» در چارچوب همکاری مشترک هر ۸ کشور ساحلی خلیج فارس ارائه داد.

وزیر خارجه وقت ایران در یادداشتی در روزنامه فایننشیال تایمز در توضیح این ابتکار نوشت: «همه ما باید به احترام به حاکمیت و تمامیت ارضی یکدیگر، مصونیت مرزهای بین المللی و حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات متعهد باشیم. ما باید به طور قاطع هرگونه استفاده یا تهدید به استفاده از زور یا مشارکت در ائتلاف علیه یکدیگر را مردود بدانیم. با توجه به ناهمسانی آشکار در اندازه و منابع، همه ما باید نسبت به احترام متقابل، منافع متقابل و جایگاه برابر در همه ابعاد روابط و تعامل با یکدیگر متعهد باشیم.»

ظریف تاکید کرد: «به منظور ایجاد اجماع در سطوح مختلف در تدوین اجزای "پویش صلح هرمز" و در مرحله بعدی، شروع بکار و اجرای جمعی این پویش، پیشنهاد مااین است که جلساتی در سطوح کارشناسی، اندیشکده ای، بخش خصوصی، مقامات ارشد، وزیران و سران کشورها به منظور مشورت درباره اهداف مشترکمان تشکیل شود. این جلسات می تواند مفصل بندی و مرحله بندی رویکرد دسته جمعی ما را نسبت به فرصت ها و چالش های مشترک ما از جمله امنیت انرژی و آزادی دریانوردی برای همه، کنترل تسلیحات و ترتیبات امنیت سازی، ایجاد منطقه عاری از سلاح های کشتار جمعی و پیشگیری و حل و فصل مناقشات منطقه ای امکانپذیر کند.»

امنیت درون‌زا در تقابل با امنیت وارداتی

با گذشت ۳۸ سال از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و ۷ سال از مطرح شدن پویش صلح هرمز توسط جمهوری اسلامی ایران، بار دیگر پس از تجاوز نظامی آمریکا و اسرائیل به ایران موضوع ساز و کار فراگیر منطقه‌ای مورد توجه کشورهای منطقه قرار گرفته‌است.

گزارش پایگاه Mada Masr از نشست چهارجانبه هفته پیش قاهره تاکید می‌کند: «اعتماد کشورهای خلیج فارس هم نسبت به ایران و هم نسبت به سازوکار امنیتی مبتنی بر آمریکا و اسرائیل، از زمان آغاز جنگ به شدت آسیب دیده است. پایگاه‌های نظامی آمریکا در منطقه در طول جنگ بارها هدف حمله قرار گرفتند و با تشدید درگیری‌ها، تأسیسات انرژی و زیرساخت‌های کشورهای خلیج فارس نیز در معرض تهدید قرار گرفتند؛ موضوعی که الگوی پیشین امنیت منطقه را دستخوش تغییر کرده است.»

یکی از مهم‌ترین بنیان‌های پیشنهاد امنیت فراگیر چارچوب‌های پیمان عدم تجاوز، عدم مداخله در امور داخلی و مشارکت همه کشورهای منطقه است. چنین معماری امنیتی بر پایه همکاری و تعهد میان کشورهای همسایه شکل می‌گیرد، در حالی که معماری فعلی امنیتی در جنوب خلیج فارس بر پایه تقابل و واردات امنیت از قدرت‌های فرامنطقه‌ای است.